

pendit charitatem in necessitatibus inveniendis, et habet discretionem in superfluitatibus rejiciendis. Dat itaque sapientia virtutem et fortitudinem plebi suæ; virtutem contra avaritiam, fortitudinem con-

tra luxuriam: et tamen inter tot perturbationes, et inter tot angustias disponit, ut diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum (Rom. vii, 28). Amen.

IN PARABOLAM EVANGELICAM
DE DECEM VIRGINIBUS

SERMO.

710 Est satis elegans, non tamen videtur esse Bernardi.

Simile est regnum cœlorum decem virginibus, etc. (Matth. xxv, 1-13.)

1. Sponsus Christus est, ad cujus vocem qui amicus est, stat et audit, et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Huic nos despondit Apostolus, qui ait: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (II Cor. xi, 2). Timeo autem quod non possit hoc facere quod spondit, id est animam nostram exhibere Christo virginem, et virginem castam. Castam addit, quia sunt quædam virgines corpore, quæ cogitatione fornicaria devirginantur, et suavolentem virginitatis florem libidinosæ affectionis pudore contaminant. Et hæc quidem fatuis quinque virginibus designantur, quas non rectæ intentionis affectus infatuat. Virgo Christus est, et Virgineis filius, et virginem conjugem vult habere. Tu si habeas angelicam, plus dico vobis, Christi matrisque suæ gratiam, hilaresce, tripudia, et in amplexu Christi festinabunda gestiens, illud amatorum clama suspirans: *Osculetur me osculo oris sui* (Cantic. i, 4). Sponsa ergo es Jesu Christi; sed hoc tuum nomen diligenter attende. Sponsæ vel sponsi nomen ab eo quod est spondere grammatici derivant. Dicuntur autem sponsus et sponsa, quia se sibi alterutrum spondent, ut nec ille, nec illa alteri nubat. Porro inter diem desponsationis hujus interponitur aliquando breve spatium, aliquando et productum; et tamen definita ac denominata est dies, qua debeant convenire: quod quidem sapienter atque utiliter statutum est, ut interim mutuus amor augeatur et crescat, et impatiens desiderium cupitæ copulæ quo amplius differtur, ignescat; et quia juxta Sallustium, cupienti animo nihil satis festinatur, diem dictarum nuptiarum properantius esse desiderent. Sic Jacob pro Rachel septennium a die desponsationis labore desudat, cubat sub dio, gelu alget, solibus uritur, nec tanti ac tam diuturni laboris amator vehemens cedit injuriæ (Gen. xxix, 18-28). Quorsum autem ista? Ut et tu si jam sponsa Christi es, ardeas amore, æstues desiderio, anheles suspiriis, dum tardat dies copulæ concupitæ. Ait quidam,

« Palleat omnis amans; » ut pallor et macies sint amoris signa certissima. Quid tibi cum lautioribus epulis? quid tibi cum vino? Non est hoc monachorum. Epulentur splendide cives Babylonis, Si te viderit ob amorem suum sponsus marcescere, si pallescere, si calescere impatienti desiderio, accelerabit copulæ diem, offerre oscula, junget amplexus. O lætam diem nuptiarum! o felicem sponsam tali conjugio! Carpe oscula, o beata sponsa, junge amplexus, canta: Ecce quod concupivi jam video; quod amavi jam teneo: ipsi sum juncta in cœlis, quem in terris posita tota devotione dil-xi (In Officio S. Agnetis).

2. Simile est regnum cœlorum decem virginibus quas Rex cœlorum, si sibi cum lampadibus luminosis occurrerint, in illum cœlestem thalamum intra asylum cubiculi introducet. Sed quid facimus, quia quinque sunt fatuæ, et quinque prudentes? Puto autem quod et plures, et prudentium numerum longe superet multiplicitas fatuarum: cæterum omnes, *acceptis lampadibus, exierunt obviam sponso et sponsæ. Exierunt.* Unde exierunt? Plane de substantia et sæculari conversatione, juxta illud: *Recedite, exite inde, et immundum ne tetigeritis* (Isa. lii, 11). Audit et Abraham: *Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui* (Gen. xii, 1). Loth quoque de Sodomis exire præcipitur, et retrospicere prohibetur, ne pariter cum Sodomitis ardentibus involvatur incendiis. Sed quid dixit ad angelum? *Est civitas hic juxta, ad quam possum confugere parva et salvabor in ea* (Gen. xix, 20). Numquid non modicum est, et vivet anima mea? Civitas parva et juxta, id est non longe a sæculo, in qua Loth ardente Sodoma salvatur, monasterium est. Numquid non modica est respectu illius, quæ mundi latitudinem occupans, populosa valde et malitiosa, cupiditatis et libidinis flagrat incendio? Eximus inde et ad parvam civitatem quæ juxta est confugimus, ardentem cum civibus suis Sodomam relinquentes. *Salvabor,* inquit, *in ea.* Plane salvabimur in civitate ista, si non respexerimus retro, si flammantis

Sodomæ, quæ juxta juste ardet, non nos apprehenderit, non nos incenderit favillæ caducæ. De hac Sodoma exierunt virgines obviam sponso et sponsæ: longe enim est a virginibus flamma Sodomorum.

3. Exierunt autem cum lampadibus, lumbos habentes præcinctos, et lucernas in manibus ardentes; ut et castitatis cingulum astringatur in corpore, et ad utilitatem proximi et gloriam Patris, lux exempli clareat in operatione. Sic Gedeon in lagunculis lampades occultans, sud in hora certaminis fractis vasculis demonstrans, repentina luce hostes terruit, et vertit in fugam (Judic. vii). Terrentur enim principes tenebrarum visa luce honorum operum quia stare ante lucem tenebræ non possunt. *Prudentes enim virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Vide prudentiam virginum istarum. Sciebant noctem fore productam: et nescientes quæ hora noctis sponsus veniret, non contentæ oleo lampadum, etiam in vasis oleum sumunt; ut, si forte illud quod erat in lampadibus annihilaretur et deficeret, de eo quod in vasis reposuerant ad custodiam luminis, lampades impleverint. Oleum in lampade, est opus bonum in manifestatione, sed dum videtur a proximis claritas operis, dum mirantur et laudant, extollitur plerumque et assurgit elatus animus operantis; et dum in se et non in Domino gloriatur, lumen lampadis annullatur, et carens fomento congruo lampas, quæ coram hominibus clare lucet, coram Domino tenebratur. Prudentes vero virgines præter oleum quod in lampadibus habent, oleum aliud in vasis reponunt: quia nimirum sanctæ animæ dum sponsi sui præstolantur adventum, dum toto desiderio ei clamant quotidie, *Adveniat regnum tuum* (Matth. vi, 10), præter illa opera quæ proximis lucent ad Dei gloriam et videntur, aliqua in occulto, ubi solus Pater videt, opera faciunt; ut si forte illa, quæ conspicua et clara sunt, flatu humanæ laudis exstinxerit, oleum occultæ conscientiæ suffragetur. Hæc est gloria liliæ regis ab intus, dum plus de oleo quod in vasis conscientiæ diluiscit, quam de eo quod lucet de foris, gloriatur; perisise æstimat omne quod cernitur, nec id dignum iudicat remuneratione, quod favores hominum prosequuntur. Latenter igitur quæ prævalet, operatur, petit secretum, orationibus pulsat cœlum, fundit lacrymas testes amoris, et cum dilecto illo suo, suspirio gemituque fabulatur. 712 Hæc est gloria, sed ab intus, sed invisita, filiæ regis et amicæ. Hoc oleum fatuæ virgines non habent; quia nisi ad nitorem vanæ gloriæ et favorem hominum bona non operantur. Hoc oleum, in quo prudentes confidunt, in abditis conscientiarum vasculis reponunt.

4. *Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt.* Dormiunt virgines bonæ in Domino, et in Christi pectore dulce reclinatorium habentes, mane illud ultimum præstolantur. *Ma-*

(61) Constantinus presbyter in Vita S. Germani, lib. ii, cap. 7, apud Sur. 31. Julii.

ne, inquit, *astabo tibi, et videbo* (Psal. v, 5). O quam jucundo interim sopore sopiuntur, quarum caro in spe requiescit, et in spe spiritus hilarescit! (Isa. li.) Libet inter hæc meminisse, quod sanctus Germanus pontifex Antissiodorensis Romam petens, cum Æduam devenisset, ad tumulum sancti Casiani divertit; quem proprio vocans nomine: « Quid, inquit, agis, frater charissime? Et ille de tumulo: « Dulciter, inquit, in pace requiesco, et adventum Redemptoris exspecto (61). » Ecce prudentium virginum somnus, quibus cœlicus dicit Spiritus: *Ut requiescant a laboribus suis* (Apoc. xiv, 13). Non autem hoc fatuis virginibus dicitur, nec talis interim sopor earum. Neque enim a laboribus requiescunt, quarum caro videt corruptionem, ut ingrediatur putredo in ossibus earum, et subter eas scateat. Et hoc quidem caro. Anima vero sepulta in inferno quomodo dormit conturbata, quæ in tormentis posita aret siti, nec sperat guttam refrigerii, et resurrectionis diem et adventum Judicis male sibi conscia perhorrescit?

5. *Dormitaverunt igitur omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit! exite obviam ei.* O clamorem prudentibus virginibus omni modulatione, omnibus modulis dulciorem! *Ecce sponsus venit!* Putas vox ista est Filii Dei, quam cum venerit beata illa hora, omnes qui in monumentis sunt audient, et qui audierint vivent? (Joan. v, 25.) Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, da in illa hora auditui meo gaudium et lætitiæ, et exsultabunt ossa humiliata. Non timeam tunc, quæso, Domine, ab auditione mala, quam audituri sunt quibus dicturus es: *Ite, maledicti, in ignem æternum* (Matth. xxv, 41). Erit fortassis vox ista illius tubantis archangeli, in cujus voce et in novissima tuba Dominus descendet de cœlo (I Thess. iv, 15). Canet enim tuba, ad cujus clangorem, ut Hieronymi verbis utar, totus timebit mundus. Frangor igitur tubæ illius, dum tubabit angelus, dum expergiscuntur homines, tartara etiam tenebrosa concutiet. Audient miseri qui ibi sunt, qui illo tenentur ergastulo, audient tunc, qui nunc audiunt et facere nolunt: *Exite obviam ei.* Magnus quidem clamor: quoniam, ut Sibylla dicit (62) quando tuba sonitum tristem dimittet ab alto orbe et Dominus cœlum advocabit desursum et terram, discernere volens populum suum ante se, et prudentes virgines ab infatuatis separare; advocabit cœlum desursum, ut virtutes illæ cœlorum de suis sedibus moveantur, et omnes Angeli cum eo ad judicandum congregentur. Psalmista, *Advocabit cœlum desursum* (Psal. xlix, 4); id est spiritus animasque justorum, quibus ante dictum fuerat ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum eorum (Apoc. vi, 11). Tunc cœlesti illa habitatione relicta, sanctæ illæ animæ suis corporibus redditæ, tanto tutius, quanto

(62) Vide Augustinum, De civitate Dei, lib. xviii, cap. 23.

in corruptius gaudebunt. Tunc in momento, in ictu oculi, juxta Ezechielem, in campo pleno ossibus, mortuorum ossa ad ossa et nervi ad nervos, et juncturae ad juncturas denuo colligentur (*Ezech.* xxxvii); quia surget corpus spirituale quod seminatum est animale (*I Cor.* xv, 44): et resurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Tunc in articulo, in diluculo diei illius, veniente sponso, clamor magus omnes excitabit dormientes, et clamabit virtute magna et efficacissima: *Exite obviam ei*. Exite, dormientes, et in occursum Judicis festinate. Tunc plangent se omnes tribus terrae. *Tunc dicent montibus, Cadite super nos; et collibus, Operite nos* (*Luc.* xxiii, 30). Exite de tumulis quos conscientiae memoria non accusat, et videte Judicem bene sibi consci et boni meriti gaudentes.

6. Reprobos autem non tam voluntas quam potestas Judicis exhibebit, nec tam de monumentis exient quam trahentur. Merito dies illa, dies irae, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis praedicatur (*Sophon.* i, 15), in qua

713 *Judicii signo, tellus sudore madescet: Decidet e caelis ignisque et sulphuris amnis, Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens* (63).

Ignis enim ante Dominum praecedet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus (*Psal.* xcvi, 3; *Luc.* xii, 49), quos tunc instar Sodomitarum inveniet nudos et intactos. Sic enim resurgentes ignis et sulphuris imber inundans igniet et comburet. Erit tunc omnino miserabile visu, quod incorruptibile et incremabile corpus ardebit, nec interibit: comburetur, nec minuetur. Capillus enim de capite non peribit; quia nil corporis, quod incorruptelam induerit, vel incidi poterit vel adari. Aspice Salamandram super ignitas et ardentes prunas illaeso corpore gradientem. Porro asbestus lapis talis fertur esse naturae, ut semel accensus inextinguibiliter ardeat, igne lapidi inhærente, nec tamen consumente (64). Tali vero modo, ut opinor, ignis ille sulphureus inflammabit inimicos Domini. Justos vero, sicut Babylonios tres pueros, non tanget omnino (*Dan.* iii), nec contristabit, nec molestiae quidquam inferet, cum reformabit Dominus corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. Rogo, quid inter haec erit mentis peccatoribus, qui nunc lætantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis? (*Prov.* ii, 14.) quid, inquam, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terra dehiscente, et hiatu terribili chaos demonstrante tartareum, consurgentibus mortuis, et Judice illo, cui Pater omne judicium dedit (*Joan.* v, 22), cum omnibus Angelis caelitus adveniente? Miserum me! dum hæc cogito et scribo, cor timore palpitat, hument oculi, et tribularer nimium, si nescirem misericordias Domini.

7. Verum ad propositum revertamur. *Tunc surre-*

(63) Vide Augustinum, De civitate Dei.

(64) Vide Augustinum, loco citato, lib. xxi, capp. 4, 5.

A *xerunt omnes virgines illae, et ornaverunt lampades suas*, id est conscientias, cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus: *Arguam te*, inquit, *et statuas te contra faciem tuam* (*Psal.* xlix, 21). Posuimus nos peccata nostra post dorsum nostrum dum hic viveremus, et tanquam de actibus nostris nulla esset ante tribunal Christi facienda discussio, per negligentiam peccata multa oblivioni tradidimus. Sed quid ait? *Statuas te contra faciem tuam*; id est totam vitam tuam, quidquid cogitatu actuque peccasti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cum omnia simul videris, dicam: *Hæc fecisti et tacui*. Sic fieri arbitror hora illa, tale judicium fieri, Veritate, quæ Christus est, in cordibus singulorum judicante. Heu! quanta tunc in mentem venient, quæ nunc vel nulla putantes, inconfessa atque impurgata relinquimus! Quod metuens pius ac prudens rex Ezechias: *Recogitabo*, inquit, *omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (*Isa.* xxxviii, 15). *Recogitabo*, id est iterum cogitabo; ne aliquid forte oblitus sim, neque aliquid injudicatum et indiscussum remaneat.

8. Ornant ergo lampades prudentes virgines oleo, quod in vasis reposuerant: sed fatuarum virginum lampades extinguuntur, et quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanserunt. *Date nobis*, inquit, *de oleo vestro*. Stulta petitio. Vix justus salvabitur (*Petr.* iv, 18), et vix etiam sanctis justitiæ suæ oleum sufficit ad salutem: quanto minus et sibi, et proximis? Noe, Daniel, et Job, nec filium liberabunt: sed sicut anima quæ peccaverit ipsa morietur, sic anima quæ justitiam fecerit, sola salvabitur (*Ezech.* xviii, 4, 20-30). *Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis*. Tardatum est: jam enim nequaquam justitiæ oleum venundatur. Jam Prophetæ et Apostoli, alique doctores, qui hoc distrahere et habere venale solebant, a tali mercimonio quiescunt, nec jam ulterius dicunt: *Sumite psalmum, et date tympanum* (*Psal.* lxxx, 3). Quil plura? *Quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias*. Virgines ad nuptias intant, quas introduct Rex in cubiculum suum: quia earum speciem concepivit. Ibi de caelesti cella vinaria promitur et propinatur vinum novum, quod pariter bibet et monstrabit Filius hominis.

9. *Et clausa est janua*. Quæ janua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente et Occidente, ut recumbant cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno caelorum: illa quæ ait, *Eum qui venerit ad me, non ejectionem foras* (*Joan.* vi, 37). Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, et admittuntur; veniunt publicani et meretrices, recipiuntur; veniunt sodomitæ, molles, adulteri, fures, et quicumque hujusmodi, et patens eis janua non negatur. Multus enim est ad ignoscendum, præstabilis super malitia qualicumque et quantacunque. Tunc autem quid dicit? *Clausa est janua*. Janua pietatis et misericordiae Christi, quæ nunc lacrymis,

gemitibus, suspiriis et precibus poenitentium facile patet, clausa est. Nullius poenitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Clausa est illa janua, quæ Aaron post idololatriam recepit, quæ David post adulterium, post homicidium admisit, quæ Petrum post triam negationem non solum non

repulit, sed claves suas ei observandas tradidit. *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam*: quia vigilantibus et orantibus, non dormientibus et pigritantibus regnum caelorum præstatur per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

NICOLAI CLARÆ-VALLENSIS

SERMO IN FESTO SANCTI ANDRÆ (65).

Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem (*Rom.* x, 10).

714 1. Et quietum studium, et attentum silentium, et tanta tanti viri solemnitas monent, imo compellunt aliquid dicere ad ostendendum gloriam deitatis, gratiam apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudi ejus, quem laudant omnes gentes, qui ministros suos et laudat, et laudabiles facit. Ipse est cui assistunt Angeli ad audendam vocem sermonum ejus: qui stellas vocat et dicunt: *Adsumus*: cujus manus extendit caelos, qui fundavit terram super stabilitatem suam, qui graditur super fluctus maris, qui fecit mirabilia solus, in quem desiderant Angeli prospicere. Ipse est qui fecit omnia, et in omnibus quæ fecit, quæcumque voluit fecit. Huic servire regnare est, qui servivit pro nobis dura et gravi necessitate, et purpuram suæ divinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper et mendicus venit in regionem nostram. Numquid non ludus vobis videtur, Judæi, pagani, hæretici, et omnis illa subsannantium, imo insanientium turba, cum dicimus Filium Dei carnem, mortem, clavos et lanceam tolerasse? Ludus profecto est, unde sic nobis luditur, ut vobis illudatur. Unicus ille Sapiens hujus mysterii non ignarus, ludum istum eleganti sermone prælusit. *Delectabar*, inquit, *per singulos dies, ludus coram eo in orbe terrarum* (*Prov.* viii, 30). Lusit quippe *coram Deo*, cum carnem ex ejus præcepto suscepit; *et in orbe terrarum*, quia ad redemptionem orbis terrarum delectatus, dum uni tradit regnum caelorum, alteri de pectore suo reclinatorium facit.

2. *Et deliciae meae esse cum filiis hominum*. Putabam ego, Domine Jesu, quod deliciae tuæ essent esse non cum filiis hominum, sed cum choris Angelorum, ubi divinitatis gloria Thronis et Potestatibus admirandus superiorum oculos reverberas naturarum; ibi lucem inhabitas inaccessibilem, et circumstantiam clarissimorum luminum tui luminis obtegis majestate. Sed illa clementissima tua pietas, et be-

(65) Confer. cum sermone 40 De diversis.

nignitas adoranda, delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Isti sunt filii hominum, qui speraverunt sub tegmine alarum tuarum, quos elegisti de plebe, quorum lavisti pedes, quibus tuum spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrigis evangelicis per orbem quadrifidum portaverunt. Nota tamen quod dicit, non, **715** *Cum hominibus*; sed, *cum filiis hominum*. Ego puto homines ad veterem hominem; filios hominum ad filium hominis pertinere, juxta quam intelligentiam puer citharista sic intonat: *Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?* (*Psal.* viii, 5.) Vides quia Deum hominis esse memorem, filium vero hominis se visitare confirmat? Præsumimus et speramus quia faciet nobis misericordiam suam in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in absconito faciei suæ a conturbatione hominum. Igitur et Dominus nos, cujus schola est in terris; et cathedra in caelo, ex his omnibus quos elegit et præelegit, Andream elegit apostolum, cujus solemnitate et vocibus, et cordibus inelamamus. O dulcis Apostolus et primitiva vocatio Domini Salvatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio! Non subterfugit nos, quia quodammodo tenerrimus est, et dulcior in cordibus fidelium, cujus passio tanta spiritus devotione distillat, ut mentes audientium adipe et pinguedine replere vileatur. Ude non immerito in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripterant orbi, et ministri fuere sermonis. Vocatio ejus, vita ejus et passio cognita sunt vobis: et nunc quid superest ut a me amplius expectetis?

3. Verumtamen movet me lectio apostolica, ut aliquantisper de ea vestrae reverentiae colloquamur. Ait enim: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in ipsum non confundetur*. Tria proponuntur hic: et corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem, et in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est orationis et susceptibile mysteriorum Dei,